

75 років од народжіння Василя Турока-Гетеша



Малохто ся таким визначным способом записав до історії русиньского возроджіння по 1989 році, як **Василь Турок-Гетеш**. 8. януара 2015 р. минало 75 років од його народжіння. Василь Турок-Гетеш народив ся 8. януара 1940 р. в селі Габура коло Міджілаборець. Быв учітельом, драматургом в театрі і культурным діятельом Русинів на Словакії. Скінчив середню школу в Братіславі і продовжовав там в навчаню на Універзіті Коменського, котру закінчив у 1963 році. Веце як дві десятиліття учів языки, словацькый і російскый, філософію і естетіку на Українській гімназії в Пряшові. Пізніше учів і на Православній богословській факулті в Пряшові. Од 1985 року був драматургом у втогышнім Українськым народнім театрі в Пряшові, в котрім кінцьомю 80-тых років зачав давати до репертоару песьы в русиньскім языку. По революції у 1989 році ся став єдным із тых, котры зачали вести русиньске народне возроджіння. Быв першым председом першой пореволючнуй русиньской орґанізації на Словакії – Русиньской оброды. В тій функції був в роках 1990 – 1994 і потім в роках 1996 – 1999. Приспів ку тому, же Українськый народный театр змінив назву на Театер Александра Духновіча і змінив свою орьєнтацію на русиньску. Допоміг ку тому, же зачали виходити першы пореволючны русиньскы новинкы на Словакії - Народны новинкы, котры виходять доднесь. Бойовав за то, жебы выникло окреме русиньске высыланя на Словеньску про Русинів як в державній телевізії, так і в радію. Свою роль мав і коло заснованя окремого русиньского одділіня коло Пряшівской універзіты в Пряшові, з чого пізніше выникнув Інштїтут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты. Як заснователь і першый председа Світового конгресу Русинів акцентовав, жебы Русины Словакії співпрацовали з орґанізаціями іншых народностных меншын Европы. Сам був заступником выконного выбору орґанізації Мезон де Паї з центром у Франції, котра репрезентує народы без властной державы. У 2001 році ся став лавреатом Премії Штефана Чепы за визначный вклад до русиньской культуры.

Од зачатку 2000-чих років Турок ся вже не анґажовав як функціонарь русиньских орґанізацій, але далше продовжовав в роботі, котра про нього была найважніша – роботі в театрі. Кібы не было ничего іншого, лем його театралной работы, і то бы значіло про Русинів много. Він знав акторів подля їх натуры, подля того робив і обсаджіня до окремых ролей. Вдяка ньому ся іщі в часі Україньского народного театру, котрый був конзерватівный, зачало експеріментовати з алтернатівов. Дякуючі ньому до нашого театру приходили режисеры з цілою Словакії і результатом його работы было, же о Театрі Александра Духновіча знали дома і за границями, же театар діставав вызначны оцініня на театралных фестивалах. О кождїй премері нашого театру писала цілословацька преса. Міджі вызначных режисерів, котрых до нашого театру Турок притягнув, можеме зараховати Блага Углара ці Мілоша Караска. Вызначным в його роботі было і то, же Турок доказав, же як домашні пєсы, так і світова класіка, ся дасть грати в русиньскім языку, же тот язык є на то способный так, як і вшыткы іншы літературны языки і публіка то зачала оціньовати і брати наш язык серьйозно. То вшытко зачав робити іщі в часі, коли наш язык не був кодифікованым языком. В театрі ся так вычеряли од домашніх і заграничных алетернатівных пєс аж по світову класіку і то вшытко по русиньскы. І театар в тім далше продовжує. Василь Турок-Гетеш умер 7. новембра 2005 р. в Пряшові. Но то, же з нашого театру одышла його душа, чути донесь.

Жрідло: з порталу Радіа ЛЕМ.ФМ, автор П. Медвідь